

Petr Bakalář

Cvičebnice psychologie

Předmluva

Kniha *Cvičebnice psychologie* volně navazuje na předcházející obdobně laděný text *Psychologie v otázkách* (Portál, 1999). Cílem autora je nabídnut čtenářům pestrou paletu psychologických problémů a úloh, na jejichž řešení si mohou vyzkoušet svůj psychologický talent. Při psaní knihy jsem vycházel z toho, že v mnohých oborech existuje možnost procvičit si své dovednosti, ať už jde o faktické znalosti nebo o míru talentu. V psychologii zatím bohužel spíše ne.

Kniha je rozdělena do 10 sekcí, z nichž každá obsahuje 20 úloh. Odpovědi uvedené v klíči jsou kombinací jak kvantitativních tak kvalitativních výzkumných metod. V principu čerpají ze tří zdrojů:

1. Empirické výzkumy, statistické údaje.
2. Úvahy renomovaných psychologických autorů/klasiků (např. Freud, Ferenczi, Milgram).
3. Úvahy autora, expertů, středoškolských a vysokoškolských studentů s nimiž autor o tématech diskutoval.

V každé se sekci naleznete několik úloh z oblastí jako jsou psychologické aspekty ekonomického chování, rozdíly mezi pohlavími, evoluční psychologie, psychologie sportu, psychoanalýza, kriminologie a mnohých dalších.

Dva typy úloh si zaslouží zvláštní pozornost. A to sice tzv. *analýza slov* (např. proč se o někom řekne, že je *vychcáný*, *teplý* apod.) a *analýza pověr* (např. proč střepy znamenají štěstí). Jedná se podle mých zkušeností o naprosto neprobádanou oblast. Budiž některé z uvedených úloh a příkladů prvním pokusem o zmapování těchto teritorií.

Cvičebnice obsahuje několik úloh, které jsou inspirované pracemi mých studentů. Tímto bych jim chtěl poděkovat. Rád bych také požádal čtenáře o jistou shovívavost. Kniha nemá vědecké ambice, chce v první řadě pobavit.

Návod k použití

Zadání se nejprve pokuste samostatně vyřešit a teprve potom se podívejte do klíče, který naleznete v druhé části kapitoly pod příslušným číslem úlohy. U některých úloh je v závorce uvedeno číslo, např. (3). Označuje, že v klíči jsou uvedeny tři možnosti, alternativy odpovědí.

Pohybujeme se na půdě psychologie a každou pravdu tu můžeme jen odhadovat s určitou pravděpodobností – někdy na padesát, jindy třeba na devadesát procent – vždy však budou existovat pochybnosti, alternativní výklady. A to je práce pro vás. Nedokonalost řešení vám může pomoci

vytvořit si vlastní názor, vaše tvořivost a nápaditost může téma rozvinout a obohatit. Jen tak splní kniha svůj účel. Úvahy a diskuse by měly zvýšit vnímavost k problémům, měly by rozvíjet pozorovací talent, schopnost klást si neobvyklé otázky a vynalézavost při jejich řešení.

Budu čtenářům vděčen za případné připomínky ke knize. Z tohoto důvodu bylo zřízeno diskusní fórum na webových stránkách *Institutu pro výzkum tabuizovaných témat* na ivtt.net/cvicebnice/.

Petr Bakalář

březen 2003, Praha

I. SOUBOR

---

1. Charita a povolání

Příslušníci kterého z uvedených povolání připívají na charitativní projekty nejméně:

- a) ekonomové,
  - b) lékaři,
  - c) historici,
  - d) umělci.
-
-

2. Blondýnky a IQ

Proč existuje stereotyp, že blondýnky mají nízké IQ (12)?

---

3. Altruismus k cizincům

Jaký by mohl být evolučně psychologický smysl altruismu k cizincům, tj. toho, že např. dáváme spropitné i tehdy, když jsme na místě, kam se pravděpodobně již nikdy nevrátíme, a ani s námi není nikdo, kdo by mohl naši štědrost ocenit, proč dáváme žebrákům apod.? Proč by nám mělo záležet na názoru lidí, které nejspíš vícekrát neuvidíme?

Jaký společný jmenovatel by mohl za takovýmto chováním být (2)?

---

4. Barva dresu a agresivita

Pokusné osoby měly za úkol hodnotit videozáznamy herních situací a agresivitu hráčů. Jako agresivnější byli posuzováni hráči v:

- a) bílých dresech,
  - b) černých dresech,
  - c) nebyl rozdíl.
-
-

5. Myš, moucha a blecha

Mezi nejoblíbenější fantazie denního snění patří u některých lidí přání stát se nějakým malým zvířetem – např. myší, mouchou, blechou.

Jak by toto přání dalo interpretovat (5)?

---

6. Kominík a štěstí

Z jakých důvodů by mohl být kominík spojován se štěstím (12)?

---

7. Teplej

Proč se homosexuálům hovorově říká *teplý* (14)?

---

8. Sebevražda a výška

Muži menší postavy páchají ve srovnání s jinými muži:

- a) více sebevražd,
  - b) méně sebevražd,
  - c) zhruba stejný počet sebevražd.
-
-

9. Las Vegas a věk

Jaký je modální (tj. nejčastější) věk hráčů v Las Vegas?

---

10. Potlesk v SSSR

V třicátých letech 20.století se v SSSR v jednom městě koná okresní konference strany. Ke konci konference se schválilo prohlášení oddanosti soudruhu Stalinovi. Všichni samozřejmě vstanou. V malém sále zní bouřlivý potlesk, přecházející v ovace. Tři minuty, čtyři minuty, pět minut, a on je pořád ještě bouřlivý a pořád ještě přechází v ovace. Ale dlaně už bolí. Zvednuté ruce už umdlévají. Starší lidé lapají po dechu. Ale kdo se první odváží přestat? A potlesk trvá už 6 minut, 7 minut, 8, minut ... Jsou zničeni! Jsou ztraceni Už se nemohou zastavit, dokud nepadnou s puklým srdcem.

Jak byste se v této chvíli zachovali vy?

KLÍČ - SOUBOR I.

---

1. a)

Pravděpodobnost, že ekonom nepoukáže žádné peníze na charitativní činnost, je dvakrát vyšší než u odborníků z jiných disciplín. V jiných studiích se zjistilo, že čím déle dotazovaný ekonomii studoval, tím méně se choval altruisticky (např. rozdíl mezi studentem 1. a 5. ročníku).

Poznámka

1. Příslušníci kterých povolání by dávali vůbec nejméně?

2. Existuje nějaký obecnější vztah mezi výškou příjmu a ochotou přispět na charitu (např. je tento vztah inverzní)?

Zdroj:

Frank, R.H., Gilovich, T.D. & Regan, D.T. (1993): "Does Studying Economics Inhibit Cooperation?", *Journal of Economic Perspectives*, Spring. In: Frank, R.H.(1995): *Mikroekonomie a chování*. s. V, Svoboda, Praha.

2.

Důvody stereotypu o nízkém IQ blondýnek mohou být tyto:

1. Světlé vlasy jsou asociovány s vlastnostmi patřící dětem: nezkušenost, neznalost, hédonismus. Např. v jednom experimentu se měnila barva vlasů ženám na fotografii – jednou měly vlasy světlé, podruhé tmavé. Ty se světlými vlasy byly hodnoceny jako atraktivnější, femininnější, emocionálnější, méně inteligentní a jako ty, které vyhledávají slast (pleasure seeking).¹

2. Ozdoby bývají světlé, třpytivé. Blondýnky evokují provokující živočišnost prostředí (tele)varieté.

3. Negativní stereotyp způsobily prostitutky, které si vlasy skutečně často na blond barví, aby byly nápadnější. V časopise Playboy je 73 % žen blondýnek. Roli hrají také herečky typu Marilyn Monroe.

4. „Hezký“ člověk se nemusí tolik snažit, studovat – pozornost okolí je zajištěna. Takový člověk bývá rozmazlen.

5. Krása/líbivost nepatří těsně k inteligenci. Inteligentní člověk se nemusí (a ani nepotřebuje) vnějšku tak věnovat. Důraz na vnější versus vnitřní. Šestnáct procent amerických žen se rodí jako blondýnky. V dospělosti je jich 33 %². Je možné, že za stereotyp může 17 % falešných blondýnek, které jsou možná méně inteligentní než ženy, které si vlasy nebarví.

6. Pomluvy o blondýnkách šíří samy ženy. Je to druh kompetice o muže. Podobně jako v případě, kdy se vyhlašuje móda vychrtlosti: ženy, které se objevují v ženských časopisech, mají velmi často podváhu. Zdá se, že epidemie mentální anorexie je do značné míry startována ženskými časopisy, tj. ženami samotnými – ne muži, těm se líbí plnější tvary. Je možné, že je to výsledek soutěže mezi ženami samotnými – tj. falešným ideálem se mají konkurentky eliminovat.²

7. Světlé vlasy jsou spíše ženskou záležitostí. Mužů blondáků je nepatrně. Platí sexistická bipolarita - muži jsou chytrí & oškliví, ženy jsou hezké & hloupé. Žena blondýnka je dvojnásobnou ženou.

8. Roli hraje nacionalismus/xenofobie – v severních zemích je více lidí blond a stereotyp vznikl v zemích, které potřebovaly nepřítel (např. v amerických filmech je negativní postava často blond, zvláště po 2. světové válce).

9. Kontrast hezkých (nápadných) vlasů a bezduchého obličej vyčnívá spíše u blondýnek.

10. Upoutává okamžitě pozornost a možnou skepsi: "Ne vše, co se třpytí, je zlato". Povrchnost krásy.

11. Vtipy na blondýnky mohly vzniknout v prostředí židovských komunit. Židovští muži byli (a jsou) takto odrazováni od toho, aby se stýkali s nežidovkami.

12. Souvisí s žádaností těchto žen v Africe a na východě, kde ovšem inteligence žen není prioritou.

Poznámky:

1. Existuje nějaký ekvivalent u negroidní nebo mongoloidní rasy?

2. Existuje něco podobného pro muže (vousy, délka vlasů)?

3. Jak je to s tím IQ doopravdy? Např. nebylo by obtížné spočítat počet blondýnek: a) v učebních poměrech a na gymnáziích, b) před kinem, kde dávají povrchní film a kde umělecký.

Zdroj:

1. Cunningham, M.R. & Wong, D.T., et al. (1989, October): Facialmetric analyses of physical attractiveness. Paper presented at the Kentucky Psychological Association, Louisville, KY. In: Simson, J.A., Kenrick, D.T. (Eds.): Evolutionary Social Psychology, s. 114-115, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, 1997.

2. Mealey, L. (2000): Sex Differences. Developmental and Evolutionary Strategies. s. 247, Academic Press. London.

3.

Možné evolučně psychologické důvody altruismu k cizincům jsou:

1. V našem původním prostředí zřejmě platilo, že ať potkáme kohokoli, nejspíš ho budeme vídat znovu.

2. Chováme se altruisticky proto, abychom sami sebe přesvědčili o své dobrotě, což nám umožní o tomtéž přesvědčit i ostatní - a toho pak můžeme využít.

Poznámka:

1. Možná tíž snaha navodit si pocit, že je svět je dobrý. Jsem na dovolené, chci se cítit dobře a abych se zbavil úzkosti, vytvořím „optimistický štít“.

2. S cizincem se jedná rituálně, má „manu“, často ho „uzamkneme v rituálu“.

Zdroj:

Wright, R. (1994): Morální zvíře. s. 218 a 434, NLN, Praha.

---

4. b)

Hráči hrající v černých dresech byli posuzováni jako agresivnější. Ukázalo se např., že v NHL mužstva „v černém“ dostávají více trestů (tj. vyloučení).¹ Otevřenou otázkou zůstává, zdali barva dresu ovlivňuje i chování hráčů (nejenom vnímání pozorovatelů).

Zdroj:

Russell, G.W.(1993): The Social Psychology of Sport. s. 202, Springer-Verlag, New York.

5.

1. Za přáním stát se malým zvířetem stojí dle psychoanalýzy přání pozorovat a sám být nepozorován. To se týká hlavně sexuální zvědavosti – např. malé dítě má přání být přítomno v ložnici rodičů (vidět tzv. *primární scénu*). Motiv zneviditelnění lze nalézt v řadě mýtů a pohádek (např. Siegfried měl zázračný plášť).¹

2. Proměnění v malé zvíře by se mohli

a) „pohybovat po/v těle žádoucího objektu“.

b) vrátit se do lůna své matky (tzv. *Mutterleibphantasie*).

3. Příčinou může být komplex méněcennosti, bezcennosti, který by se anuloval tím, že by se člověk skutečně stal bezcenným, drobným. Může fungovat i jako způsob sebepotrestání.

4. Motivem je strach. Čím je organismus menší, tím lépe se může schovat.

5. Forma útěku do fairy-landu. Mít jiné než lidské problémy.

Poznámka

1. Někteří lidé tuto fantazii odmítají z toho důvodu, že by mohli být „zašlápnuti“.

Zdroj:

Stekel, W.(1922): Die Sprache des Traumes. s. 232, J.B.Bergmann, Mnichov.

6.

1. Ke své profesi potřebuje hodně štěstí (podobně jako např. horolezci, pyrotechnici). To, že žije, je důkazem, že ho má - je *nabitý*, kumulované štěstí, může ho i vyzařovat.
2. Ochránce majetku před požárem.¹ Je garantem ohně, krby - rodinného štěstí. Zima znamená smrt. Tam, kde se objeví, přináší teplo, pohodu.
3. Je vysoko, má nadhled, v oblacích, sdílí nebe = moudrost
4. Likviduje špinavé věci (podobně jako kat, hrobník) - má nad nimi vládu. Bere na sebe špínu (kromě komínu by měl podle pověr vymést smetí a postarat se o čistotu domů); druh oběti, ostatní mohou zůstat čisti. Výsledná emoce je vděčnost a posvátný strach.
5. Přirozená reakce při setkání kominíka je mírný úlek jako reakce na jeho černé oblečení (mohl být spojován s čertem, uniformou, hrobníkem). Abychom se ho nemuseli bát, přisoudíme mu raději štěstí. Tento druh psychické obrany se v psychoanalytické teorii nazývá *reaktivní výtvor* (něm. *Reaktionsbildung*) - např. za přehnanou přichylností se často skrývá hluboká nenávisť. Svým postojem ho i psychologicky odzbrojíme, podobně jako člověka latentně agresivního tím, když o něm budeme mluvit jako o lidumilovi - je pak pro něj těžké z této lichotivé role vystoupit.
6. Je nápadný oděvem. Takových profesí není mnoho (popelář, policista, jeptiška, pekař). Nevyskytuje se ani pravidelně, ani často - tj. má všechny předpoklady stát se znamením.
7. Psychoanalyticky je symbolem penetrace - štětky, komín (s tím by mohlo souviset i ujištění se o zapnutém knoflíku). Ang. *sweep out the chimney* (čistit komín) = kopulovat; štětky má v češtině význam i prostitutky. Freud uvádí vztah sexuality a stoupání: něm. *steigen* vedle významu stoupat znamená i souložit, podobně *den Frauen nachsteigen* = chodit za ženskými, *ein alter Steiger* = starý sukničkář.¹ Sexualita je v této maskované podobě přijímána jako štěstí. Opraváři všeho druhu navštěvující domácnosti v době, kdy je tam pouze žena, mohou být často viděni jako svůdci. Typický je myč oken a v Anglii je pak takto populární opravář televizí.
8. Skrze komín je spojován s čápem - tím, kdo nosí děti.
9. Připomíná nám nebezpečí požáru. Slouží jako profylaxe, podobně jako když vidíme havárii, zpomalíme.
10. Chodí od jednoho k druhému - vytváří spojení, sociální síť, nosí zprávy.
11. Kouřící symbol jako viditelný symbol toho, že se něco dokázalo. Kouř je i naděje - první, co při návratu do rodného domu vidíme. Přesahuje dům - není již tak ryze profánní.
12. Skrze komín mohou do domu vniknout zlé síly (např. meluzína) - on je jeho správcem a strážcem.

Poznámky:

1. Důležité je, že nestačí pouze kominíka potkat, ale musíme znát magii - sáhnout si na knoflík, v Německu podat ruku, či dát feník - (kromě jiného přiblížit se, přistoupit na "hru" a nebát se vypadat jako někdo, kdo věří pohádkám).
2. I kominíkovo náradí může přinést štěstí - např. kradla se košťata, saze seřené z kominíkových šatů bývaly pokládány za důležitý artikl magický.²

Zdroj:

1. Freud, S. (1991): Vybrané spisy I.: Symboly ve snu. s. 122, Avicenum, Praha.
2. Pertold, O. (1956): Pověra a pověřivost. s. 64, Akademie věd. Praha.

7.

1. U muže se předpokládá, že bude spíše studený, rozumný - rozum je chladný; u ženy že bude teplá - tj. hledající blízkost. Určitá skupina homosexuálů má výrazné femininní rysy, jsou zženštělí: vyšší hlasy, pestré, teplé barvy (typ oblečení, které implikuje promiskuitu). Viz i jiná slova: *hošan*, *bóžiček*, *tetka*, *slečinka*. Huře snáší nepříznivé podmínky (chlad). Mohou být vnímáni jako rozmazlení a sladší (viz fr. *sissy*). Více než mužský standard mluví o sobě, o svých pocitech. Ženy si je rády vybírají za přátele - oni jim totiž rozumí a navíc nehrozí, že by je obtěžovali. Jinak je mužský ideál konstruován kolem ang. pojmu *cool* (chladný, klidný, vlažný).

Teplý je tady jako opak studeného, rezervovaného - možná jsou vřelejší, navazují více (povrchních) kontaktů, mohou být až dotěrní - to pak "buzíci". Zima znamená samotu, exil.

2. Často se schází a seznamují v lázních, v saunách (např. Karlovy lázně v Praze tím byly vyhlášené).
3. Působí nadržným dojmem - srov. s ang. *to be hot* (být horký - tj. sexuálně vzrušen). Atmosféra promiskuity je horká - pařeníště.
4. Pojmenování souvisí s jarem jako začátkem reprodukčního cyklu a zvýšenou sexuální aktivitou (impotentnímu muži se říká *studenej*).⁵
5. Muž, který vidí v jiných mužích potenciální objekty lásky, musí se chovat ve společenství mužů jinak, než jiný, který je nucen vidět v muži především soka.¹ Hranice mezi dvěma homosexuálními muži vypadla, je tam kontinuita, která normálně není. Teplý je bez formy.
6. Chápáno jako nemoc, horečka - tak tomu označení rozumí některé děti, ještě než pochopí, co je homosexualita.
7. V jejich přítomnosti se heterosexuálové cítí nesví, potí se a tento svůj pocit projikují do označení *teplý*.
8. Homosexualita (a volnost mravů obecně) byla dlouho spojována s Řeckem a jihem obecně. V německém argotu se homosexuálovi říkalo *Südländer* = Jihoevropan.² Buzerant, buzík je z it.

buggerare = podvádět. Z toho pak i obdoby: *bukvice*, *buk*. Říkalo se také "vlaské sodomství". (Je jich v zemích s teplejším klimatem více?)

9. Teplý je sám o sobě - tj. nepotřebuje (na zahřátí) ženu.

10. Časté spojení *párek teplejch* - tj. teplý párek, dvě stejné nožičky (i asociace penisů).

11. Někdo se o ně může spálit, tj. mohou být nebezpeční - alespoň v tom, že překvapí.

12. Homosexualita je hřích - přijdou do pekla (již teď trochu hoří).

13. Podle některých psychoanalytiků jsou alkoholici latentní homosexuálové. Alkoholové opojení jim umožňuje se s druhými muži sblížit – vřelost, blízkost, objímání se.⁶ Alkohol nás rozechřívá.

14. Slangový výraz "hot" (teplý) označuje osobu, která je nakažena venerickou chorobou. Pravděpodobně z důvodů tepelných počítků, svědění atd.⁸ Vzhledem k tomu, že homosexuálové jsou promiskuitnější než heterosexuálové, je u nich i větší pravděpodobnost nákazy.

Zajímavé je srovnání s jinými jazyky:

- anglické *gay* znamená původně veselý, šťastný - to by poukazovalo k jejich vřelosti, přátelskosti (první výskyt v tomto významu byl v roce 1920). Mnoho výrazů znamená původně květiny: *pansy* (maceška), *daffodil* (narcis), *daisy* (sedmikráska), *lily* (lilie)³ – snad jako výraz jejich feminity či poznávací znamení (tak jako Vontové měli žlutý špendlík).

Sloveso *to gay* znamenalo zabývat se něčím, co bylo předmětem tabu, v 19. stol. "gay it" = jít s prostitutkou, "gay lady" = prostitutka.⁸

- německé *schwul* souvisí se *schwül* = dusný, parný, omamný, skličující, teskný, tíživý; též se používá *warm* (teplý) např. *warmer Bruder* (teplý brácha), *Angewärmter* (ohřátý),
- ruské *galuboj* (světle modrý) - zde je možná souvislost s *galubčik* = 1. holoubek, 2. miláček,
- francouzské *sissy* neznámá nic, spíše jde o "foneticky sladký zvuk",
- španělské *la mariposa* = motýlek,
- portugalské *bicha* = fronta (souvislost s análním stykem), *veado* = jelen,
- čínské YA = kačer,
- řecké *adelfi* = sestra,

Několik lingvistických poznámek z anglického jazykového prostředí:⁷

- V 17. století byly přezdívky pro homosexuály ženštestější (více degradující) než dnes – např. *Molly*, *Nancy-boy*, *Madge-cull*.
- Slangové výrazy rozlišují na maskulinní homosexuály – *bull* (býk), *butch* („drsňák“, patrně odvozeno od *butcher* = řezník) a femininní homosexuály *cow* (kráva), *queen* (královna).
- Často se mužské jméno femininního homosexuála změnilo na ženské – z Pavla se stane Pavlína.

- Obecně se názvy pro homosexuály rozlišují na negativní (vytvořené heterosexuály) a neutrální (vytvořené homosexuály samotnými, např. gay).

Poznámky:

1. Označení pro homosexuály by mohla mít střední či dokonce ženský gramatický rod.
2. Označení *teplý* pro homosexuály může být mužským ekvivalentem výrazu *lehký* pro promiskuitní ženy.
3. Říkávalo se, „je z *Drážďan*, ne z *Berouna*“ – tj. jen si tak hraje, dráždí, ale na svatbu nemyslí. Analogicky by k homosexuálům patřily Teplice. Pravděpodobně však nehrály žádnou roli při vzniku označení *teplý* – např. že by tam existovalo nějaké centrum, vyhlášený klub atd.
4. Adjektivum *teplý* se používalo i pro boháče (pravděpodobně hrála roli představa tloušťka v kožichu/u kamen).
5. Vlastnosti stereotypně připisované homosexuálům jsou např.: neumí pískat, slabost pro zelenou barvu, adoruje matku nebo otce, apod.
6. Mužská homosexualita se označovala jako *uranismus* – jak souvisí s Uranem (je červený, hořící)? K.H. Ulrichs napsal jako první typologii homosexuálů. Rozlišoval je na mužské, ženské a "mezi". Razil termín "uranie".
7. Mají homosexuálové nějaký specifický výraz pro heterosexuály (např. studený)?
8. Jsou i lesby *teplé*?

Zdroj:

1. Freud, S. (1971): *Práce k sexuální teorii a k učení o neurózách. O několika neurotických mechanismech při žárlivosti, paranoie a homosexualitě.* s. 262, Avicenum, Praha.
2. Treimer, K. (1937): *Das Tschechische Rotwelsch: Entstehung und Schichten.* Heidelberg.
3. Richter, A. (1993): *Dictionary of Sexual Slang.* John Wiley, New York.
5. van Leewen-Turnovcová, J (1989): *Anmerkungen zur Semantik einiger "Sub-standard"-Eigenschaften im tschechischen und deutschen Kulturkreis, Zeitschrift für slavische Philologie, č. 1, s. 132-154.*
6. Kline, P. (1981): *Fact and Fantasy in Freudian Theory.* s. 366, Methuen, London.
7. Plummer, K. (1988): *The Making of the Modern Homosexual.* Barnes & Noble Books, Totowa.
8. Holder, R.W. (1995): *A Dictionary of Euphemisms.* Oxford University Press, New York.

8. b)

Menší muži páchají méně sebevražd. Možná je to proto, že jsou na ústrky a prohry více zvyklí a vybudovali si příslušné kompenzační mechanismy. Mnozí muži menšího vzrůstu mají tzv. *napoleonský komplex*, který je charakteristickou aktivitou, soutěživostí a soupeřivostí. K sebevraždě je náchylnější ten, kdo není zvyklý prohrávat.¹

Dále je možné, že menší muži své neúspěchy připisují nešťastné výšce a jejich sebevědomí není tak ohroženo či jsou na ně kladeny menší nároky, menší očekávání a v druhých lidech vyvolávají spíše ochranné potřeby. O mužích střední postavy by bylo možné uvažovat jako o skupině, která páchá nejméně sebevražd - svět je pro ně, pro jejich rozměry, "průměrnost" postaven a vychází jim vstříc.

Jinak je možné uvažovat i o tom, že muži menší postavy mají tolik práce s tím dosáhnout normálního života, že „nemají čas na starosti“.

Poznámky:

1. Je možné, že hraje roli i biologie: Na Severu jsou lidé vyšší než na Jihu a také se tam páchá více sebevražd. Vyšší lidé mohou mít více "severních genů" (výzkum se prováděl v Anglii).
2. U žen pravděpodobně taková závislost neexistuje - menší ženy tolik ústrků neprožívají.
3. Viz ang. přísloví: "The higher you fly the lower you fall" (Čím výše vylétíte, tím níže spadnete).
4. Výška hraje roli v určitém věku – např. v dospívání. Pak se její vliv na psychiku snad oslabuje.

Zdroj:

1. Stack, S. & Wasserman, I. (1996): Height and Risk of Suicide. *Journal of Social Psychology*, č. 2, s. 255-256.
-
-

9.

Nejčastější věkové pásmo hráčů je mezi 55 – 65 lety.

Možné důvody:

1. V tomto věku mnoho mužů cítí, že mají poslední šanci změnit svůj život směrem k tzv. *americkému snu*. Ví, že pokud by vedli život jako dosud, zůstanou zklamáni, a tak hrají vabank. V případě výhry mají ještě dost sil na její užití. Popsaný je tzv. *syndrom zavírajících se dveří* (closing-door syndrom) u mužů ve věku 65 a výše: pocit, že život má člověk již za sebou, nelze nic očekávat, odevzdání se do pasivity bez naděje na pozitivní změnu.
2. Podle psychoanalýzy je motiv těchto hráčů strach ze smrti. Smrt a gambling mají mnoho společného:
  - V obojím nakonec musíme prohrát, Casino však přece jen, nehledě na statistiku, poskytuje jistou naději tuto zákonitost obelstít.
  - S osudem, se smrtí lze hrát, pokusit se přes nepoměr sil i zvítězit (např. v Bergmannově *Sedmé pečetě* hraje hrdina se smrtí šachy).
  - V prostředí podsvětí se neplacení dluhů platí smrtí. „Nepeníze“ znamenají smrt, peníze život.
  - Za peníze si lze koupit sex, lásku, čas - proč tedy ne život?
  - Prostředí heren je často spojováno s kriminalitou, násilnou smrtí apod. Násilná, nečeká smrt je něco nepřírozeného, týká se jen někoho, není nevyhnutelná – to v přeživších vzbuzuje pocit, že smrti se dá vyhnout, pokud má člověk štěstí.
  - V Las Vegas není nikdy tma, světla svítí celou noc, noc je eliminována - tím se vymyká přirozenosti.

Jediní vítězové jsou ale ve skutečnosti ti, kteří již předem přijmou porážku, resp. smrt.

Poznámky:

1. Je přitažlivost těch kterých hazardních her (např. ruleta, black jack, výherní automaty apod.) alespoň do jisté míry závislá na věku?

2. Jak to řeší ženy?

Zdroj:

Richards, A.K. & Richards, A.D. (1997): Gambling, Death, and Violence: Hollywood looks at Las Vegas. *Psychoanalytical Review*, č. 5, s. 769-788.

10.

Jsou situace ve kterých pravděpodobně neexistuje řešení. Příběh pokračoval takto:

Ředitel papírny vezme na sebe v jedenácté minutě úřední výraz a sedne si na své místo v předsednictvu. Všichni jako na povel přestanou a sednou si. Jsou zachráněni. Ještě v noci je ředitel továrny zatčen. Snadno mu za úplně jinou věc napaří 10 let. Ale po podepsání závěrečného protokolu mu vyšetřovatel připomene: „A nikdy nepřestávejte tleskat jako první!“

Poznámka:

1. Jednou možností by bylo předstírat hysterický záchvat veselí - zhroutit se nebo vyběhnout z místnosti.

Zdroj:

Solženicyn, A. (1990): Souostroví Gulag. I. díl, s. 49-50, OK Centrum, Praha.
